

ዳኞች፡- ሐጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሃ

አዳነ ንጉሤ

አመልካች፡- ወ/ሮ ወልታ ደሳለኝ - ጠበቃ ግርማ ሚደቅሣ ቀረቡ።

ተጠሪ፡- የኦሮሚያ የስነ ምግባርና ፀረ - ሙስና ኮሚሽን ዐ/ሕግ ማንደፍሮ ናታአ ቀረቡ።

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የዋስትና አቤቱታ ሲሆን የቀረበው በፊንፊኔ ዙሪያ ኦሮሚያ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት አመልካች በክልሉ የስነ ምግባርና ፀረ - ሙስና ኮሚሽን ዐቃቤ ሕግ በሙስና ወንጀል ከሌሎች 11 ሰዎች ጋር በተከሰሱበት መዝገብ በካንሰር በሽታ መታመማቸውን ገልፀው ውጪ አገር ሂደው ለመታከም ዋስትና እንዲፈቀድላቸው ያቀረቡት ጥያቄ በተከሰሱበት ወንጀል ዋስትና አይፈቀድም በማለት የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር የቀረበ ነው።

አሁን የቀረበው ቅሬታ የዙኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ከላይ እንደተመለከተው በመወሰኑ እና የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት እንደዚሁም ሰበር ሰሚ ችሎት አመልካች ያቀረቡትን አቤቱታ ውድቅ በማድረግ የዙኑን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ውሳኔ በማፅናታቸው ሲሆን በቀን 15-9-2003 ዓ.ም በ3 ገፅ የቀረበ የቅሬታ ፍሬ ሃሳብ ባደረብኝ የጉብት ካንሰር በሽታ በአገር ውስጥና ውጪ ስታከም የቆየሁ መሆኑ እየታወቀ፣ በተሰጠኝ በሐኪሞች ቦርድ መሠረት ውጪ አገር ሄጄ እንድታከም ተወስኖ እያለ በቁጥጥር ሥር በመሆኔ መሄድ ያልቻልኩ መሆኑ እየታወቀ፣ በጤንነት ምክንያት ችሎት ቀርቤ መከራከር ያልቻልኩ በመሆኑ፣ ዋስትና ያስከላከላል በማለት የተጠቀሰብኝ አንቀፅ የሕክምና እድል የማግኘት መብቴን የማይነፍገኝ እንጂ የሚነፍገኝ ቢሆን እንኳን የአዋጁ ድንጋጌ ከሕገ መንግሥቱ አንቀጽ 21 እና 15 እንደዚሁም አንቀፅ 9 ጋር ታይቶ የበታች ፍርድ ቤቶች የሰጡት ትዕዛዝ ተሽሮ ውጪ አገር ሄጄ መታከም እንድችል እንዲፈቀድልኝ የሚል ነው። ጉዳዩ ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪ ቀርቦ በቀን 02-10-2003 ዓ.ም በ4 ገፅ የሰጠው የመልስ ፍሬ ሃሳብ አመልካች ዋስትና የተከለከሉት የተከሰሱበት የሙስና ወንጀል ዋስትና የማይፈቅድ በመሆኑ፣ በበታች ፍርድ ቤቶች ያቀረቡት ጥያቄ የዋስትና ጥያቄ እንጂ ሕክምና የማግኘት መብት ባለመሆኑ ሁለቱ ጥያቄዎች ደግሞ መቅረብ ያለባቸው በተለያዩ ሁኔታዎች በመሆኑ አሁን የቀረበው ጥያቄ ተገቢነት የለውም፣ የበታች ፍርድ ቤቶችም ውሳኔ የሰጡት የቀረበው የዋስትና ጥያቄ ተቀባይነት አለው? ወይስ የለውም? በሚለው ነጥብ ላይ በመሆኑ አሁን እየተነሳ ያለው በህይወት የመኖር መብት ጋር ተያይዞ የሕገ-መንግስቱን

አንቀጽ በመጥቀስ የቀረበው ከጉዳይ ጋር ተያያዥነት የለውም፤ የቀረበው ጉዳይ ከሕገ መንግስቱ ጋር ተያያዥነት አለው ቢባል እንኳ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ-መንግስት አንቀጽ 19 ለተከሰሱ ሰዎች በመርህ ደረጃ የዋስትና መብት የሚፈቅድ ቢሆንም በልዩ ሁኔታ ግን ዜጎች እንደ ወንጀሉ ሁኔታ ዋስትና ሊከሰሱ እንደሚችሉ የሚደነግግ በመሆኑ የቀረበው አቤቱታ ተቀባይነት የሌለው በመሆኑ የበታች ፍርድ ቤቶች ውሣኔ እንዲሆን በማለት ተከራክሯል።

በግራ ቀኙ መካከል የተደረገው የክርክር ሂደት ከላይ የተመለከተው ሲሆን ችሎቱም የተነሱትን ክርክሮች ከተያዘው ጭብጥና አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምሮታል። እንደመረመርነውም የቀርበው አቤቱታ የዋስትና መብትን መሠረት ያደረገ ነው? ወይስ የህክምና የማግኘት መብቱን ነው? በሁለቱ ጉዳይ መካተል የሚገባው ሥርዓት አንድ ነው? ወይስ አይደለም? የሚሉት ጭብጦች ተይዞ እልባት ማግኘት ያለበት ሆኖ ተገኝቷል። በዚህ መሠረት የሙስና ወንጀል እየታየ ያለበት ችሎት ቀርቦ የነበረው አቤቱታ አመልካች በካንሰር በሽታ እየታመሙ መሆናቸውን ገልፀው የዋስትና መብታቸው ተጠብቆ ውጪ አገር ሂደው ለመታከም እንዲቻሉ በሚል የቀረበ ሲሆን ችሎቱም ሰጥቶት የነበረው ትዕዛዝ ዋስትናን በተመለከተ የተሰሰበት ወንጀል ዋስትና አያስጠብቅም። ሕክምናን በተመለከተ ግን በፖሊስ ክትትል ሥር ሆነው ለመታከም የሚያግድ ነገር የለም በሚል ነበር። ይህ የከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሣኔ እስከ ክልሉ ሰበር ችሎት ቀርቦ ፀድቋል።

አሁን ለዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት የቀረበው ቅሬታ “... የተከሰሰሽበት የወ.መ.ሕ.ቁ. 407/2/ በአዋጅ ቁ. 434/1997 አንቀጽ 4/1/ መሠረት የዋስትና መብት አይፈቅድም በሚል ምክንያት የውጭ አገር የህክምና ጥያቄን በትእዛዝ እና ውሣኔ ውድቅ አድርገውብኛል።” በሚል ነው። ከዚህ ፍርድ ቤት ጀምሮ ሲጠየቅ የነበረውን የዋስትና ጥያቄ በተመለከተ አመልካች የተከሰሱበት የወንጀልኛ መቀጫ ሕግ አንቀጽ 407/2/ን ስንመለከት ከ7 ዓመት ፅኑ እስራት እስከ 15 ዓመት ፅኑ እስራት ሊያስቀጣ የሚችል አንቀጽ በመሆኑና አመልካች በካንሰር በሽታ መታመማቸው በራሱ ከተሻለው የፀረ-ሙስና ልዩ የሥነ ሥርዓትና የማስረጃ ሕግ አዋጅ ቁ. 434/97 አንቀጽ 4/1/ አኳያ ሲታይ ለዋስትና ጉዳይ ከግምት የሚገባበት አግባብ የለም። ምክንያቱም በዚህ አዋጅ አመልካች የተከሰሱበት አንቀጽ ከ10 ዓመት በላይ ሊያስቀጣ የሚችል ወንጀል ከሆነ በዋስትና መልቀቅ እንደማይቻል ይደነግጋል።

በሌላ በኩል የተሰጠው ትዕዛዝ ወይም ደግሞ የዋስትና ጥያቄ ውድቅ መደረጉ የአመልካችን ሕክምና የማግኘት መብት ብሎም በህይወት የመኖር ሕገ-መንግሥታዊ መብቷን ተቀባይነት አሳጥቷል ወይ? የሚለውን ነጥብ ስንመለከት በመጀመሪያ ደረጃ በሕግ ጥላ ሥር ያለ ተከሣሽ የመታከም መብት የማይገደብበትና ከዚህ አኳያ በኢ.ፌ.ዲ.ሪ ሕገ መንግሥት የተቀመጡት መሠረታዊ መብቶች እንደ ማንኛውም ዜጋ የሚከበርላቸው ስለመሆኑ በሕገ መንግሥቱና አገሪቷ ካፀደቀቻቸው አለም አቀፍ የሰበአዊ መብት ድንጋጌዎች መገንዘብ ይቻላል። የበታች ፍርድ ቤቶች የዋስትናውን ጥያቄ ውድቅ ሲያደርጉ በሌሎች ሕጎች የተመለከቱትን የመታከም መብቷን ውድቅ ያላደረጉና አሁንም ቢሆን ጉዳዩ የሚመለከታቸውን አካላትን የመጠየቅ መብታቸውን የሚነካባቸው ባለመሆኑ አመልካች ባቀረቡት አቤቱታ የተከሰሱበት ወንጀል ዋስትናን አያስጠብቅም በማለት ያቀረቡትን የመታከም መብቱን ውድቅ አድርገውብኛል በማለት ያቀረቡት አቤቱታ አግባብነት የለውም ብለናል።

በመሆኑም አመልካች በበታች ፍርድ ቤት አቅርበውት የነበረው አቤቱታ የዋስትና ጥያቄ የነበረ በመሆኑ ፍርድ ቤቶች የተከሰሱበት ወንጀል ዋስትና ይከለክላል በማለት የሰጡት ውሳኔ በአግባቡ በመሆኑና ጉዳዩን የሚመለከተውን አካል በመጠየቅ የመታከም መብታቸውን የሚነካ ባለመሆኑ የቀረበው ቅሬታ ተቀባይነት የለውም ብለናል። የበታች ፍርድ ቤቶችም ከላይ በተመለከተው መሠረት የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ አልተገኘም። በመሆኑም ቀጥሎ የተመለከተውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. የኦሮሚያ ብሔ/ክ/መንግሥት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝ.ቁ. 129766 በቀን 05-09-2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በመዝ.ቁ. 122550 በቀን 02-9-2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት እና በፊንጫኔ ዙሪያ የኦሮሚያ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመዝ.ቁ. 03345 በቀን 08-7-2003 ዓ.ም. በዋለው ችሎት የሰጡት ውሳኔ በአዋጅ ቁ. 434/97 አንቀጽ 4/1/ እና በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ. 75/2/ መሠረት ፀንቷል።
2. አመልካች የተከሰሱበት ወንጀል የዋስትና መብት አያስጠብቅም መባሉ በአግባቡ ነው ብለናል።
መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/መ